

KELİME ÖĞRENME SÜRECİNİ ETKİLEYEN FAKTÖRLERİN DEĞERLENDİRİLMESİ

Gülçin Yıldırım¹

Anahtar Kelimeler

Kelime
Kelime Hazinesi
Kelime Öğretimi
Kelime Öğrenimini
Etkileyen Faktörler

Özet

Kelime öğrenimi insanın hayatı boyunca devam eden bir süreci kapsar. Bu süreç boyunca insanın içinde bulunduğu koşullar kelime öğrenimini etkiler. Farklı koşullar içinde büyüyen kişiler farklı kelime hazinesine sahip olur. Bu çalışmada kelime öğrenme sürecini etkileyen faktörler değerlendirilmiştir. Bu kapsamda kelime öğrenme sürecini etkileyen faktörler tespit edilmiş, bu faktörlerin kelime hazinesini nasıl ve ne oranda etkilediği üzerine alanyazında yapılan çalışmalar incelenmiştir. Faktörler; sosyoekonomik ve sosyokültürel durum, cinsiyet, aile ve kardeş sayısı, zekâ, ilgi alanları ve zenginleştirilmiş ortam olarak belirlenmiştir. Her bir faktörün kelime öğrenme sürecine etkisinin farklı oranda olduğu sonucuna varılmıştır. Buna göre sosyoekonomik ve sosyokültürel durumun, ailedeki çocuk sayısının, ebeveynin tutum ve davranışlarının çocuğun kelime hazinesine önemli oranda etki ettiği tespit edilmiştir. Çocukların farklı alanlara ilgileri arttığı oranda kelime bilgilerinin arttığı görülmüştür. Cinsiyetin kelime hazinesine büyük oranda etkisinin olmadığı fakat kelime hazinesinde yer alan kelimelerin farklılaşmasına neden olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Zekânın, kelime hazinesini doğrudan etkilediği, zekâ türünün de hangi alanda daha ziyade kelime öğrenileceğini belirlediği görülmüştür. Ayrıca doğru ve etkili konuşmaların yapıldığı radyo programlarının dinlenmesinin, nitelikli ve çocuklara özel televizyon programlarının izlenmesinin, kitaplarla dolu olan bir evde yaşanmasının, daha fazla uyarıcıyla ve sosyal yaşamla iç içe olunmasının çocukların dil gelişimini hızlandırdığı ve kelime hazinesinin zenginleşmesini sağladığı tespit edilmiştir.

Makale Bilgisi

Gönderim Tarihi:
22.04.2020
Kabul Tarihi:
12.05.2020
Elektronik Yayın
Tarihi: 28.06.2020

APA'ya göre alıntılama: Yıldırım, G.(2020). Kelime Öğrenme Sürecini Etkileyen Faktörlerin Değerlendirilmesi. *Uluslararası Dil, Eğitim ve Sosyal Bilimlerde Güncel Yaklaşımlar Dergisi (CALESS)*, 2(1), 215-231.

Cited as (APA): Yıldırım, G.(2020). Evaluation of the factors affecting the vocabulary learning process. *International Journal of Current Approaches in Language, Education and Social Sciences (CALESS)*, 2(1),215-231.

¹ Doktora öğrencisi, Kiev Taras Şevçenko Milli Üniversitesi, Filoloj Enstitüsü, Türkoloji Bölümü, Kiev, e-posta: yildirimgulcin73@gmail.com

EVALUATION OF THE FACTORS AFFECTING THE VOCABULARY LEARNING PROCESS

Keywords

Vocabulary
Person Vocabulary
Vocabulary
Teaching
Vocabulary Learning
Affecting Factors

Abstract

Vocabulary learning covers a process that continues throughout the life of a person. Circumstances that the people are in affect this learning. People who grow up in different circumstances have different vocabulary. In this study, factors affecting the word learning process were evaluated. In this context, factors affecting the vocabulary learning process were determined, and studies conducted in the literature on how and to what extent these factors affect vocabulary were examined. Factors were stated as socioeconomic and sociocultural status, gender, number of families and siblings, intelligence, interests and enriched environment. It was concluded that the effect of each factor on vocabulary learning process is different. Accordingly, it was determined that the socioeconomic and sociocultural situation, the number of children in the family, the attitudes and behaviors of the parents significantly affect the vocabulary of the child. It was observed that vocabulary knowledge increased as the interest of children increased in different fields. It was also concluded that gender does not have a significant effect on vocabulary, but causes the words in the vocabulary to differ. It was observed that intelligence directly affects the vocabulary, and the type of intelligence determines which field to learn more. In addition, listening to radio programs with accurate and effective speeches, watching qualified and child-specific television programs, living in a house full of books, being with more stimulus and social life, were found to accelerate children's language development and enrich the vocabulary.

Article Info

Received:

22.04.2020

Accepted:

12.05.2020

Online Published:

28.06.2020

1. Giriş

İnsanın kelime hazinesini geliştirme çabası ömür boyu devam eden bir süreci kapsar. Her yaşta ve her koşulda kelime öğrenimi gerçekleşebilir. Doğuştan belirli bir yaşa kadar kişi etrafında duyduğu kelimeleri doğal olarak öğrenir. Zamanla yaş ilerledikçe kişi kendi istekleri doğrultusunda yeni kelimeler öğrenme ihtiyacı hisseder. Bu ihtiyaç kişiden kişiye değişebilir. Bu durum da ileri yaşlarda kelime öğrenmenin tercihe bağlı olduğunu gösterir. Dolayısıyla sağlıklı bir iletişim kurmak için belirli bir yaşa kadar kişinin sahip olduğu kelime hazinesini zenginleştirmesi beklenir. Fakat kelime hazinesinin zenginliği göreceli bir kavramdır. Kimin ne kadar kelime bilmesi gerektiğine dair kesin bir veri bulunmaz.

İçinde bulunulan koşullar kelime öğrenimini etkiler. Farklı koşullar içinde büyüyen kişiler farklı kelime hazinesine sahip olur. Kelime öğretimi 0-6 yaş arasındaki dönemde gerçekleştirilirken daha ziyade aile tarafından şekillenir. Sonraki süreçte ise okul daha etkin rol oynar. Aile ve okul faktörü devam ederken bunların dışında da farklı koşullar ve etmenler kelime öğrenimini etkiler. Çocuk ailesinin ve okulun yardımıyla öğrendiği kelimelere ek olarak etkisi altında kaldığı faktörlere göre farklı kelimeler öğrenir ve bunları kelime hazinesine katar. Bu sürece etki eden faktörler duruma göre olumlu ve olumsuz sonuçları beraberinde getirir. Kelime hazinesinin zenginleşmesi de bu faktörlerin etki etmesiyle gerçekleşir.

2. Kelime ve Kelime Hazinesi

Alanyazında kelime üzerine tanımlar yapılmış, bu tanımların çoğunda kelime farklı şekilde ifade edilmiştir. TDK'ye göre (2005) kelime, sözlük anlamı olarak bir anlamı ifade eden ses bütünlüğü, söz ya da sözcük olarak tanımlanmaktadır. Bunun yanında, kelime kavramı anlam veya dil bilimsel olarak işlevi bulunan ses ya da sesler bütünlüğü olarak da tanımlanabilmektedir (Karadağ, 2005, s. 299). Yapılan tanımların ortak noktası kelimenin ses ve anlam ikilisinden yoksun olmamasıdır. Kelime bazen “anamlı ses birliği”, bazen “anlam taşıyan ses” bazen de “sesin anlam ile birleşmesi” şeklindeki tanımlarla karşımıza çıkmaktadır. Bundan hareketle denebilir ki kelimenin en önemli özelliği taşıdığı sesle beraber bir anlamının olmasıdır.

Kelime üzerine yapılan tanımlar, kelime öğretimi için yapılan araştırmalar ve çalışmalar hep ses ve anlam esas alınarak yapılmıştır. Bu durumda kelimenin değer kazanması sesin tanınması, anlamının bilinmesi ile olacaktır. Çünkü anlamı bilinmeyen kelimenin kişiye katkısı olmayacaktır. Kelime anlamı bilindikçe işlevsellik kazandığı için kişinin de yeni kelimeler öğrendikçe dilini daha iyi kullanması, dile hâkimiyetinin artması beklenmektedir. İyi bir iletişim kurması, duygu ve düşüncelerini güzel ifade etmesi, karşısındaki kişiyi doğru anlaması kelime hazinesinin zenginliği ile mümkün olacaktır. MEB'e göre (1985: 172) bir insan günlük hayatında ortalama olarak 1000-3000 kelime kullanarak konuşur. Kişinin eğitim seviyesi yükseldikçe kullanılan kelime sayısı da artar. Kültürlü bir kişi yirmi bin ile yirmi beş bin kelime kullanarak konuşabilir; hatta bu sayıyı kırk bine kadar yükseltenler de bulunur. Dolayısıyla kişinin hayatı boyunca kullandığı kelime sayısı kelime hazinesi olarak değerlendirilir. Kelime hazinesi böylece kelime öğrenimi devam ettikçe zenginleşir. Kelime öğreniminin bu rolü, araştırmacıları kişinin kelime hazinesinin kaç kelimedenden oluşması gerektiği sorusuna cevap aramaya yönlendirir.

Karakuş'a göre (2000: 128) Avrupa'da birçok devlet, vatandaşlarının yaşlarına ve öğrenim durumlarına göre bilmeleri gereken kelimeleri belirlemiş ve bunların öğretilmesini eğitim programlarında amaç olarak almışlardır. Örneğin İngiltere ve Almanya okul öncesi çocuklarına 2000 kelime, 7-12 yaş grubundaki çocuklarına en az 5000 kelime öğretmeyi hedeflemiştir. Bir insanın günlük hayatında en az 3000 kelime kullandığını, kültürlü ve eğitilmiş bir insanın kelime dağarcığında yaklaşık olarak 22000-27000 kelime bulundurmasının ve kullanmasının gerektiğini, kendini yetiştirmiş ve iyi bir eğitim almış insanın ise 40000 kelime bilmesi gerektiğini tespit etmiş ve eğitimde hedef göstermişlerdir. Bu hedef kelime hazinesinin şekillenmesini sağlayarak eğitimcilerin işini kolaylaştırmıştır. Türkiye'de MEB tarafından hazırlanan eğitim programlarında henüz bu şekilde bir hedef olmadığı için Karakuş (2000: 129) yaş gruplarına göre şöyle bir kelime hazinesi belirlemiştir: 0-6 Yaş Grubu: 2000-3000 kelime, 7-12 Yaş Grubu: 5000 kelime (Bu yaş grubundaki çocuk standart dildeki kelimelerden 15 tanesinin tarifini yapmalı.), 13-18 Yaş Grubu: 20000 kelime 19-Artı Yaş Grubu: 35000 kelime. Bu tespit, eğitimcilere ve bu alandaki araştırmacılara yol göstermesi bakımından kıymetlidir.

Kelime hazinesi, kişi için anlamını bilerek kullanabildiği kelimelerin tamamı, dil için de o dilin sahip olduğu ve kullandığı kelimelerin bütünü şeklinde tanımlanabilir. Bir dilde kelime sayısının çok olması ve o dili kullanan kişilerin kelime hazinesinin zenginliği o dilin gelişmişlik düzeyinin göstergelerindedir. Çünkü dildeki kelime sayısı o dilin zenginliği ve kullanılabilirliği üzerine bir fikir verir. Yine aynı şekilde kişinin kelime hazinesinin zenginliği de onun aile yapısı, çevresi, ortamı, öğrenim düzeyi, kültürü ve bilgisi hakkında fikir verir. Kişinin duygu ve düşüncelerini hem yazarak hem de konuşarak güzel ve etkili aktarması, duyduklarını ve okuduklarını doğru anlaması zengin bir kelime hazinesi ile mümkün olur. Çünkü temel dil becerileri olan okuma, yazma, dinleme ve konuşmanın bireye kazandırılması ile kelime hazinesi arasında olumlu bir ilişki bulunmaktadır. Adıgüzel'e göre (2000: 23) dört temel dil becerisinin geliştirilmesi kelime hazinesinin zengin olması ile doğrudan ilgilidir. Kişi okurken, yazarken, dinlerken ve konuşurken ne kadar çok kelime bilirse bu becerileri kullanmada o kadar başarılı olur. Böylece kelime hazinesinin zenginliği bu becerilerde etkin rol oynar.

3. Kelime Öğretimi

Dil, belli bir sürede öğrenilip bitirilen bir bilgi ve beceri alanı değildir. Çocuk, ana dilini ailesinden ve yakın çevresinden adları, fiilleri, sıfatları zaman içinde söyleyerek öğrenmeye başlar. Bu durum çocuğun farklı alanlardaki gelişimi ile okuldan da

öğrendiği sözcükler ve terimlerle artar. Bu süreç böyle ilerler, bu gelişimin sonu yoktur (Göğüş, 1983: 41). Kelime öğretimi de bebeğin dünyaya gelmesi ile başlayıp devamında da dil öğretiminin bir parçası olarak devam eder. Başka bir ifadeyle, çocuğun iletişim kurmak için gerçekleştirdiği dil öğretimi aslında kelime öğretimine dayanmaktadır. Çünkü esas olarak dilin temelini, öğrenilen bu kelimeler oluşturur (Okur, 2007: 42). Dolayısıyla kelime öğretimi, çocuğun dili öğrenmesinin en önemli yollarından biri olur. Bu süreçte çocuk ne kadar çok kelime öğrenirse dile hâkimiyeti de o oranda artar. Öğretilen her kelime çocukta duygu ve düşüncelerin ifade edilmesini kolaylaştırır. Çocuk yeni kelime öğrendikçe konuşup yazması daha güzel, okuyup dinlemesi daha doğru olur.

Kelime öğretiminin bu önemli işlevi, bu öğretimin nasıl gerçekleştirildiği üzerine çalışmalar yapılmasını kaçınılmaz kılmıştır. Bilindiği üzere kelime öğretimi 0-6 yaş arasındaki dönemde gerçekleştirilirken daha ziyade aile tarafından şekillenir. Daha sonraki süreçte ise okul daha etkin rol oynamaya başlar. Çocuk, okul ve aile dışında da farklı kelimeler öğrenebilir ve dağarcığına katabilir. Tüm bunlar süreç içinde belirginleşir. Bu sürece etki eden faktörler farklı sonuçları beraberinde getirir. Öyle ki kelime hazinesinin zenginleşmesi çocuğun akademik anlamda da başarılı olmasını sağlayıp geleceğini şekillendirebilir.

4. Kelime Öğrenme Sürecini Etkileyen Faktörler

4.1 Sosyoekonomik ve Sosyokültürel Durum

Sosyoekonomik ve sosyokültürel durumları yüksek olan ailelerin çocuklarının kurmuş oldukları cümlelerin uzunluğu, sordukları soru sayısı, sorulara karşılık verdikleri cevaplar, duygu ve düşüncelerini ifade ediş tarzları onların kelime hazinesi bakımından iyi durumda olduklarını göstermektedir. Yapılan birçok araştırma da bunu doğrular niteliktedir. Daha fazla uyarıcıyla ve sosyal yaşamla iç içe olan çocuk, dergi okuyabilen, her türlü yayını alabilen, sorduğu sorulara cevap bulabilen, sınırlandırılmak yerine teşvik edilen, bilgisayar, televizyon, video gibi teknolojik aletlerden yararlanabilecek sosyoekonomik düzeye sahip olan çocukların dil gelişiminin hızlandığı ve kelime hazinesinin zenginleştiği bilinmektedir. Hart ve Risley'in (1995; akt. Suskind, 2018) yaptığı araştırmaya göre ilk 4 yıl içinde, eğitim düzeyi yüksek ve çocuğuyla konuşmayı önemseyen bir ebeveynin çocuğu 45 milyon kelime duyarken, eğitim düzeyi ve geliri düşük olan ebeveynin çocuğu sadece 13 milyon kelime duymaktadır. Dolayısıyla 1 yaşındayken iki grup arasındaki fark 9 milyon kelimeyken çocuklar 4 yaşına geldiğinde aralarında 30 milyon kelime farkı oluşmaktadır. Ayrıca aynı araştırmada yapılan konuşmaların içeriği ile ilgili önemli

noktalar da vardır: Günlük hayatta kullanılan basit cümlelerin, sürekli uyarılarda bulunulan konuşmaların yerine çocukları daha farklı kelimelerin kullanıldığı zengin dil ortamına maruz bırakmak bilgi verici ve teşvik edici cümleler kurmak onların dil gelişimini daha olumlu etkilemekte ve zaman içinde daha zengin bir kelime hazinesine sahip olmalarını sağlamaktadır. Tüm bu tespitler sosyokültürel açıdan ailenin rolünün kelime hazinesine etkisini göstermektedir.

Sosyoekonomik ve sosyokültürel durumun kelime öğrenimini etkileyen önemli faktörler arasında olduğuna dair birçok araştırma vardır. Davaslıgil (1985), düşük ve yüksek sosyoekonomik ve sosyokültürel durumda bulunan 100 öğrencinin dil gelişimine okulun etkisini incelemiştir. İncelediği çalışmada şu sonuçlara ulaşmıştır: İki grup arasında sözcük dağarcığı bakımından fark olduğu görülmüş, sosyoekonomik ve sosyokültürel bakımdan düşük öğrencilerin uygulanan testte, sosyoekonomik ve sosyokültürel durumu yüksek öğrenciler kadar başarılı olmadıkları tespit edilmiştir. Başka bir çalışmada Öztürk (1995), sosyoekonomik durumu düşük aileyle büyüyen çocuklarda; yaşanan evin küçük olması, çocuk sayısının fazla olması, çocuğa yeterince ilgi gösterilmemesi gibi sebeplerle öğrenme güçlüklerinin fazla olduğunu, bu durumun da konuşma dâhil olmak üzere birçok davranışın geç öğrenilmesine ve kelime hazinesinin kısıtlı olmasına neden olduğunu belirtmiştir. Erkan (1990), yaptığı çalışmayla, sosyoekonomik durumu ve eğitim düzeyi düşük ailelerin 4-5 yaşlarındaki çocukları ile sosyoekonomik durumu yüksek olan ailelerin 4-5 yaşlarındaki çocukların kullandıkları dili incelemiştir. Düşük sosyoekonomik durumdan gelen çocukların ev ortamlarının yeni sözcük öğrenimini engellediğini tespit etmiştir. Johnston (1977) tarafından yapılan bir çalışmada beş yaş çocukların sosyoekonomik durumlarına göre dil gelişimleri karşılaştırılmıştır. Orta ve düşük sosyoekonomik durumdan gelen 36 çocuğa "Peabody Dil Gelişim Testi" uygulanmış ve orta sosyoekonomik durumdan gelen çocukların kullandığı toplam sözcük sayısının, düşük sosyoekonomik durumdan gelen çocuklara göre daha fazla olduğu görülmüştür. Buna ek olarak orta sosyoekonomik durumdan gelen çocuklar özne olarak daha çok isimleri kullanırken düşük sosyoekonomik durumdan gelen çocuklar, özne olarak daha çok zamirleri kullanmıştır. Temel (2000) de yapmış olduğu çalışmada 0-72 ay çocukların kelime hazinesi ile sosyoekonomik durum ilişkisini saptamış, bu iki unsur arasında önemli bir ilişki olduğunu ortaya koymuştur.

Sonuç olarak denebilir ki ailelerin sosyoekonomik ve sosyokültürel durumlarının çocukların kelime hazinesinin zenginleşmesinde çok önemli bir rolü vardır. Bu iki faktör yükseldikçe kelime hazinesinin zenginliği artacaktır.

Ayrıca yapılan araştırmalar bu iki faktörün sadece kelime hazinesine değil akademik başarıya da olumlu etkisinin olduğunu göstermektedir. Yazanoğlu (2011), araştırmasında ilköğretim birinci sınıf öğrencilerinde kelime dağarcığı gelişiminin sosyoekonomik durum ve okul başarısı ile ilişkisini incelemiş, kelime dağarcığını yeterince geliştirememiş olan bir öğrencinin, derslerine ilgi duyabilmesinin, öğretmenlerinin anlattıklarını ve okuduklarını anlayabilmesinin, anladıklarını anlatabilmesinin kelime dağarcığı gelişmiş olan öğrencilere oranla çok daha düşük seviyede olduğunu tespit etmiştir. Tezcan (1997), da yaptığı araştırma sonrasında farklı sosyoekonomik ve sosyokültürel durumlarda bulunan ailelerde dilin farklı kullanılmasının, daha az sözcükle konuşulmasının çocuğun okul başarısını olumsuz etkilediğini belirtmiştir.

4.2 Cinsiyet

Cinsiyet de kelime öğrenimini etkileyen faktörler arasındadır. Fakat bu faktörün ne kadar ya da hangi oranda etkisinin olduğuna dair farklı iki görüş vardır. Keklik'e göre (2009) bunlardan ilki, cinsiyetin dil gelişiminde belirgin bir rolünün olmadığı görüşüdür. Diğer görüş ise kız çocuklarının dil ve kavram gelişiminde erkek çocuklara göre daha başarılı olduğudur. İkinci görüşü destekler nitelikte olan uluslararası verimlilik araştırmaları kızların, özellikle okuma ve anlamada erkeklerden daha önde olduğunu; İngiliz bilim adamlarının, okuma zorluğu çeken erkeklerin sayısının kızların sayısının iki katına yaklaştığını ve dil derslerinde kızların önemli ölçüde önde olduğunu belirtmiştir (Kavaklı, 2012). Bu iki farklı görüşe ek olarak son zamanlarda yapılan araştırmalarda, beyin yapısında cinsiyete bağlı çeşitli farklılıkların olduğu, bu farklılıkların her iki cins üzerinde değişik etkiler yarattığı tespit edilmiştir. Bu etkiler içinde öğrenme farklılıkları oluşturması en önemli noktalardan biridir. Kırkkılıç'a göre (2012) öğrenme farklılıklarının temelinde yatan sebeplerden biri de kadın ve erkek beyinlerinin yapısal, işlevsel ve biyokimyasal açıdan farklılık arz etmesidir. Hatta bu gerçekten yola çıkılarak kız ve erkek öğrencilerin farklı sınıflarda ders görmeleri durumunda okula ve derslere olan ilgilerinin ve başarılarının belirgin bir şekilde artacağı düşünülür, bu durumun da sınıf yönetiminden akademik başarıya kadar birçok alanda kendini gösterebileceği dile getirilir. Böylece bu tespite göre cinsiyetin doğrudan kelime öğrenimine etki etmesi söz konusu olacaktır. Ayrıca farklı çalışmalar kız ve erkek öğrenciler bakımından öğrenme farklılıkları olduğuna dikkat çekmiş erkek öğrencilerin derslerin işlenmesini daha ziyade öğrenci aktivitesine dayalı olarak tercih ettiklerini, kız öğrencilerin ise kendilerini sakin bir ortamda ifade etmeyi istediklerini belirtmiştir. Bu durum neticesinde de kız öğrencilerin dil öğrenimine ve sözlü

iletişime, erkek öğrencilerin el becerisi ve hesaplama daha yatkın oldukları ifade edilmiştir (Saygılı, 2012). Dolayısıyla kelime öğrenimine cinsiyetin etkisi farklı şekillerde de kendini göstermektedir.

Ayrıca cinsiyete göre ilgi alanları da değişir. Erkek çocuklar daha geniş gruplarla, cadde ve sokaklarda oyun oynarken, kızlar evlerinde ve daha güvenli ortamlarda kız arkadaşlarıyla oynamayı tercih ederler (Maccoby, 2000: 204). Bu durum ister istemez kelime hazinelerine etki eder. Erkek çocuklarda sokakta kullanılan “sokak ağzı” tabir edilen daha basit ve argo kelimeler yaygınlaşır, kız çocuklarında daha düzeyli, argodan uzak bir kelime hazinesi oluşur.

Dil gelişiminde cinsiyetin rolü üzerine yapılan tüm bu araştırmalar gösteriyor ki kız ve erkeklerin dil gelişiminde ciddi bir farklılık söz konusu değildir. Dil gelişimini daha hızlı gerçekleştiren kızlar, daha çok konuşur, daha çok iletişim kurma çabası içine girer. Erkekler ise daha çekingen davranır, kelime öğrenmeye özel bir ilgi duymaz.

4.3 İlgi Alanları (Oyun, Müzik, Spor)

Çocukların ilgi alanları sosyoekonomik ve sosyokültürel durumdan, yaştan, cinsiyetten, çevreden, aileden, ortamdaki zekâdan ve daha birçok faktörden etkilenir. Her çocuk farklı bir dünyadır ve her çocuğun farklı ilgileri, zevkleri vardır. Kimi çocuk saatlerce oyun oynamaktan zevk alır, kimi çocuk müzik dinlemekten, kimi çocuk da spor yapmaktan. Bu farklı ilgiler çocuğun öğreneceği kelimelere de etki eder. Çocuk ilgileri kapsamında yeni kelimeler duyar veya öğrenme ihtiyacı hisseder. Bu nedenle çocukların ilgileri onların kelime hazinelerinin şekillenmesinde büyük rol oynar. Farklı alanlara ilgileri arttığı oranda kelime bilgileri artar, daha zengin daha geniş bir kelime hazinesine sahip olurlar.

Çocuğun ilgi alanlarından en önemli olanı oyundur. Farklı oyunlar oynamak çocuklarda tüm gelişim alanlarını etkilerken dil gelişimini de destekler. Çünkü bu oyunların çoğu konuşmayı gerektirir. Oyun esnasında çocuklar birbirleriyle bol bol sohbet eder, birbirlerinden yeni kelimeler öğrenirler (Mangır, Aktaş, 1993). Oyun esnasında çocuklar birbiriyle duygu ve düşüncelerini paylaşırlar. Bu paylaşım arttıkça kelime öğrenimi de artar, kelime hazinesi zenginleşir.

Çocuğun bir diğer ilgi alanı ise müziktir. Çocuk, müzikle aile içinde tanışır ve daha sonra mahalle ortamında geleneksel çocuk oyunlarını oynayarak müzikle tanışıklığına devam eder. Bu süreç ritmik, melodik ve dilsel gelişimi de beraberinde

getirir (Gözalan ve Koçak, 2014: 117). Çocuk, bir yaşından altı yaşına kadar her gün ortalama 5-8 sözcük öğrenerek kelime hazinesini geliştirir. Sesler belli simgeler aracılığıyla ifade edildiğinde çocuk araba yerine “düt”, tren yerine “çuf çuf” demeyi öğrenir (Yavuzer, 2010: 43). İki yaşına gelen çocukta bu sefer sorgulama dönemi başlar. Devamlı olarak “kim, niye, nerede?” gibi soru kelimeleri kullanır. Bu aşamada “Küçük kurbağa kuyruğun nerede?” veya “Ay dede senin evin nerede?” gibi şarkılarla çocukta merak duygusu uyandırılıp yeni kelimeler öğrenmesine katkı sağlanabilir. Çocuk, üç yaşına geldiği zaman kelime hazinesi biraz daha zenginleştiği ve telaffuzu düzeldiği için yaşına uygun şarkılar ezberletilip kelime öğretimi gerçekleştirilebilir (Başer, 2004: 3). Tüm bu çalışmalar müziğin kelime öğretimini gerçekleştirmede oynadığı rolü göstermesi bakımından önemlidir. Ayrıca müziğin hafızaya olan etkisi de göz ardı edilmemelidir. Öğretilmiş kelimeleri ve belirli söz kalıplarını, çocuk şarkıları aracılığıyla hatırlatmak kelime hazinesine ciddi katkı sağlayacaktır. Böylece kelimenin zaman içinde unutulması da engellenmiş olacaktır.

Spor da çocukların ilgi alanlarından biridir. Spora özellikle ilgi duyan bir çocuk zamanla o spor dalıyla ilgili yeni kelimeler ve terimler öğrenir. Spora duyulan ilgi erkeklerde daha fazla olur. Bu da erkeklerin kelime hazinelerinde sporla ilgili kelimelerin çok olmasını sağlar. Diğer taraftan kızlarda da kozmetik gibi güzellikle ilgili alanlara ilgi daha fazla olur. Bu alanla ilgili yeni kavramlar öğrenilir. Tüm bu farklı ilgiler kelime hazinesinin zenginleşmesi için bir araç rolü üstlenir. Çocuğun farklı alanlara yönlendirilmesi, ilgilerinin dikkate alınması bu açıdan önemlidir. Bilinçli bir yaklaşımla ilgi duyulan alanlar aracılığıyla kelime öğretimi gerçekleştirilebilir, çocuğun kelime hazinesine sayısız kelime eklenebilir.

4.4 Aile ve Kardeş Sayısı

Aile, dil gelişimindeki çok önemli etkenlerden biridir. Çocuk ailede kullanılan dil kurallarını benimser ve ilk olarak aile içinde kendisine bir rol model arar. Bu nedenle ailenin davranışlarına, konuşma tarzlarına, kullandıkları kelimelere dikkat etmesi gerekir. Özellikle ebeveynler çocukları ile bebek gibi konuşmak yerine dil kurallarına uygun olarak konuşmalıdırlar. Anne ve babanın çocukla doğduğu andan itibaren bilinçli olarak konuşmasının, gelecekte çocuğun dil gelişimini olumlu yönde etkilemesi ve güzel konuşmasını sağlaması beklenir (Kol, 2011: 12-13). Çocuk, ailesinde duyduğu kelimelerin ifade edilmişlerine göre konuşmasını şekillendirir. Çocuğun kelime hazinesinin oluşmasında ailenin ve özellikle de annenin çok önemli rolü vardır. Henüz çocuk anne karnındayken annenin dil gelişimine etkisi başlar.

Buna kanıt olarak ninniler gösterilir. Türkçenin temel özelliklerini bünyesinde barındıran, sade bir dille ve güzel bir ezgiyle söylenen ninniler, annenin dil eğitimine çok erken başladığının kanıtıdır (Demir ve Demir, 2010: 17; Karagöz ve İşcan, 2016: 1040). Böylece erken dönemde zamanının büyük çoğunluğunu daha ziyade annesiyle geçiren çocuğun, kelime hazinesinin oluşmasında da dili doğru kullanmasında da kendini daha iyi ifade etmesinde de annesinin rolü çok büyük olur. Bu durumda annenin eğitim durumu da önem kazanır. Şahin ve Aksu'ya göre (1980) farklı eğitim düzeyinde bulunan iki annenin konuşmaları, çocuklarına eşit derecede zaman ayırmış olsalar bile kullandıkları kelimeler ve kurdukları cümleler açısından nitelik olarak farklılık taşır. Daha iyi bir eğitim aldığı için zengin bir kelime hazinesine sahip olan annenin, kurduğu cümlelerde kelime sayısı daha çok ve daha çeşitlidir. Ayrıca böyle bir anne, çocuğun her türlü sorularına daha ayrıntılı yanıtlar verir ve çocukta merak uyandırarak farklı sorular sormasına da olanak sağlar. Böylece annenin bildiği ve kullandığı kelimeler ister istemez çocuğun da bileceği ve kullanacağı kelimeler olur. Dolayısıyla çocuk zengin bir kelime hazinesi olan anneye sahipse süreç içinde o da etkilenir, zengin bir hazineyle konuşur.

Kelime öğrenimini etkilediği düşünülen faktörlerden biri de çocuğun kardeş sayısıdır. Erdoğan, Şimşek Bekir ve Erdoğan Aras'a göre (2005: 231) aile içinde nüfusun az olması ebeveynlerin çocuklarına gösterdiği ilginin ve ayırdığı zamanın fazla olmasını sağlar. Aile içindeki nüfus arttıkça çocuk başına düşen ilgi ve zaman da azalır. Tek çocuklarda dil gelişim sürecinin çok kardeşi olan çocuklara göre daha olumlu geçtiği bilinir. Bunda tek çocuklu ailelerin genelde sosyoekonomik durumlarının yüksek olmasının da payı vardır.

Sonuç olarak çocuğa düşüncelerini ifade etmesi için fırsat verilmesi, çocuğun konuşmalarının, düşüncelerinin takdir edilmesi, aynı konuşmaları ilk fırsatta bir daha tekrarlaması konusunda cesaretlendirilmesi dil gelişiminin sağlıklı olmasını, daha çok konuşmasını, daha çok kelime öğrenmesini sağlar. Bu da süreç içinde kelime hazinesini zenginleştirir. Bütün bunların gerçekleşebildiği bir ailede büyümesi bu açıdan çocuk için büyük bir şans olur.

4.5 Zekâ

Zekâ da kelime öğrenimini etkileyen faktörler arasındadır. Çünkü dil gelişimi zekâ gelişimi ile doğru orantılıdır. Duygu ve düşünceleri ifade etmek, somut kavramlardan soyut kavramlara geçmek ve bu kavramları birbirleriyle ilişki içinde kullanmak zekâ aracılığıyla olur. Bu nedenle zekânın geliştiği yıllar dilin de geliştiği

yıllardır (Binbaşıoğlu, 1990). Bununla beraber genellikle 2 yaşına kadar dil gelişimi ile zekâ arasında bir ilişkiden söz edilmez. 2 yaşından sonra ise IQ seviyesinin dil gelişimine etkisi olduğu kabul edilir. Piaget bu durumu dil gelişiminin temelinde bilişsel gelişimin yatmasıyla açıklar. Gardner ise zekânın çok boyutlu olduğunu ileri sürmüş ve “Çoklu Zekâ Kuramı”nı ortaya çıkarmıştır. Zekâ konusundaki daha önceki yaklaşımlar, zekâ ile ilgili özelliklerin doğuştan geldiğini ve sonradan değişmediğini savunurken “Çoklu Zekâ Kuramı” , kalıtımın etkisini kabul etmekle birlikte zekânın geliştirilebileceğini, çevresel faktörlerin zekâyı etkilediğini vurgulamıştır. Buna göre zekâ seviyesi ve özelliklerini kalıtım, deneyimler ve çevresel faktörler belirler (Vural, 2005: 71). Kişinin zekâsında sadece genetiğin rol oynamadığı bilinmektedir. Farklı koşullar ve faktörler zekâyı etkilemektedir. Ayrıca zekâ sadece bir çeşit değildir. Gardner (1993), zekânın birbirinden bağımsız olarak birçok türünün olduğunu tespit etmiştir. Bu türler şu şekildedir: Sözel-dilsel zekâ, mantıksal-matematiksel zekâ, görsel-uzamsal zekâ, bedensel-kinestetik zekâ, müzikal zekâ, sosyal zekâ, öze dönük-bireysel zekâ, doğacı zekâ.

“Çoklu Zekâ Kuramının çocukları etkileyen önemli bir kısmı hem eğitim hem de çocukla nasıl iletişim kurulacağı boyutudur. Bu kurama göre her çocuk farklı zekâ türleriyle donatılmıştır. Dolayısıyla alacağı eğitim çocuğun zekâ türüne ve seviyesine uygun, çocukla kurulacak iletişim de onun anlayacağı dilden olmalıdır. Hem ebeveynler hem de öğretmenler bu hususu göz önünde bulundurarak çocuğa yaklaşmalıdır. Çünkü çocuk kendi zekâ türüne göre kelimelere yoğunlaşır bu zekâ türünün özelliği kapsamında anlamayı gerçekleştirir. Örneğin, sözel-dilsel zekâsı gelişmiş bir çocuk daha çok kelime bilecek ve kullanacak, yaşıtlarına göre daha zengin bir kelime hazinesine sahip olacaktır. Kelimeler, kelimelerle ilgili her türlü etkinlikler onun ilgi alanına girecektir. Diğer taraftan bedensel-kinestetik zekâsı gelişmiş çocuk ise daha ziyade hareket etmeye yoğunlaşacaktır. Kelime hazinesindeki kelimeler de kendi zekâ türüne uygun kelimeler olacaktır.

4.6 Zenginleştirilmiş Ortam

Kitap, bilgisayar, televizyon ve radyonun dil gelişimine büyük etkisi vardır. Anlamlı konuşmaların sık sık yapıldığı, çocuğun devamlı olarak farklı kelimeler duyduğu, evde çok fazla kitabın olduğu, ailenin düzenli bir şeyler okuyup sohbet ettiği, ebeveynin dili kullanma açısından iyi bir model olduğu ortamlarda çocuklar daha çabuk ve düzgün konuşmaya çaba harcarlar, daha zengin bir kelime hazinesine sahip olurlar. Bilir ve Bal’a göre (1989) film, slayt, video, tiyatro vb. görme-ışitme araçlarından yararlanma; şiir-tekerleme-parmak oyunları; müzik (hem şarkı söyleme

hem de müzik dinleme), drama; hikâye anlatma ve dinleme etkinlikleri; günlük yaşantı sırasında, her şekilde çocuğun sorduğu soruları cevaplandırma; çocuğun ve yetişkinin yaptığı işleri sözel olarak ifade etme gibi etkinlikler çocuklara yeni kelimeler kazandırarak, kelime hazinesinin zenginleşmesini destekler. Çocuk ne kadar çok uyaranla karşılaşursa dil gelişimi de o oranda hızlanır, konuşması o oranda doğru ve güzel olur. Maldonado'ya (1992) göre özel olarak hazırlanan kaliteli, eğitici programları izleyen çocukların kelime hazineleri zenginleşerek ifade etme güçleri gelişir. Dolayısıyla ebeveynler televizyonun bu rolünden faydalanarak çocukları için onların yaşına ve seviyesine uygun programlar izlemesini planlayarak kelime öğrenimini kolaylaştırmalıdır. Ayrıca evde kitap olması da çocuğun kelime öğreniminde oldukça önemli bir yere sahiptir. Evans'a göre (2014), evdeki kitap sayısı çocuğun bilişsel becerilerinin gelişmesinde ve akademik performansı üzerinde çok güçlü bir etki yaratır. Kitaplarla dolu bir ev, çocukların keyifle kitap okumasını ve okuduklarını ailesiyle paylaşmasını teşvik eder, çocukların kelime ve bilgi hazinesini genişletir. Yine Evans ve diğerlerine göre (2010), içerisinde 500 kitap olan bir evde büyüyen çocuk ile çok az kitabı olan ya da hiç kitabı olmayan benzer bir evde büyüyen çocuk arasında ortalama 3.2 yıl eğitim farkı oluşur. Bu iki araştırma, evdeki kitap sayısının çocuğun kelime öğrenimine ne kadar etki ettiğini göstermektedir.

5. Sonuç ve Öneriler

Bu çalışmada kelime öğrenme sürecini etkileyen faktörler değerlendirilmiştir. Bu kapsamda ilgili faktörler belirlenmiş, bu faktörlerin kelime hazinesini nasıl ve ne oranda etkilediği üzerine alanyazında yapılan çalışmalar incelenmiştir. Faktörler, sosyoekonomik ve sosyokültürel durum, cinsiyet, aile ve kardeş sayısı, zekâ, ilgi alanları ve zenginleştirilmiş ortam olarak tespit edilmiştir. Her bir faktörün kelime hazinesine etkisi farklı olduğu ve şu sonuçları doğurduğu görülmüştür:

1-Sosyoekonomik ve sosyokültürel durum: Sosyoekonomik ve sosyokültürel durumu yüksek olan ailelerde büyüyen çocukların kelime hazinelerinin zengin olduğu, sosyoekonomik ve sosyokültürel durumu düşük olan ailelerde büyüyen çocukların kelime hazinelerinin yeterince zengin olmadığı tespit edilmiştir. Buna göre bu faktörün çocuğun kelime hazinesi üzerinde etkin bir rol oynadığı sonucuna ulaşılmıştır.

2-Cinsiyet: Cinsiyetin kelime hazinesine büyük oranda etkisinin olmadığı, kelime hazinesinde yer alan kelimelerin farklılaşmasına neden olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Buna göre erkek ve kız çocuklarında cinsiyetin farklılığı kelime hazinesinin niceliğinden ziyade niteliğine etki etmektedir.

3-İlgi Alanları: İlgilerin çocuğun kelime hazinesi üzerinde nicelik ve nitelik olarak iki farklı etkisi söz konusudur. Bunlardan birincisi, farklı ilgi alanlarına sahip olan çocuk kelime hazinesine bu alanlarla ilgili yeni kavramlar ve kelimeler ekleyerek kelime hazinesinin zenginleşmesini sağlar. Bu nicelik olarak fark yaratır. Çünkü yaşlarına göre farklı kelime bilgisine sahip olur. Diğer etkisi ise nitelik açısından fark yaratmasıdır. Kelime hazinesinde ayrıca kavramlar ve terimler de yer bulur.

4-Aile ve Kardeş Sayısı: Bu faktörün kelime hazinesinin zenginleşmesine etkisi kabul edilmiştir. Çocuğun duygu ve düşüncelerinin ifade edildiği, konuşmalarının pekiştirildiği, sorduğu soruların karşılık bulduğu bir ailede büyümesi kelime öğrenmesini sağlamaktadır. Bu da süreç içinde kelime hazinesini zenginleştirmektedir.

5-Zekâ: Çocuğun zekâ seviyesi kelime hazinesinin zengin olmasında doğrudan etkilidir. Zeki bir çocuk sürekli olarak yeni kelimeler öğrenme ihtiyacı içinde olur. Ayrıca çocuğun sahip olduğu zekâ türü de hangi alanda daha ziyade kelime öğreneceğini belirler.

6-Zenginleştirilmiş Ortam: Kitap, bilgisayar, televizyon ve radyonun kelime hazinesinin zenginleşmesine büyük etkisi vardır. Anlamlı konuşmaların sık sık yapıldığı radyo programlarının dinlenmesi ve televizyon programlarının izlenmesi, çok fazla kitap olan bir evde doğup büyümesi çocuklar açısından olumlu bir etki yaratır, çocuk çabuk ve düzgün konuşur, daha zengin bir kelime hazinesine sahip olur.

Öneriler

Yapılan çalışma neticesinde sosyoekonomik ve sosyokültürel durumun, ailedeki çocuk sayısının, ebeveynin tutum ve davranışlarının çocuğun kelime hazinesine ciddi oranda etki ettiği görülmüştür. Düşük gelir ve kültürel düzeye sahip ailelerin çocuklarının kelime bilgisi bakımından gelişmemiş, orta ve yüksek gelir ve kültürel düzeye sahip ailelerin çocuklarının ise kelime bilgisi bakımından çok daha zengin bir kelime hazinesine sahip oldukları tespit edilmiştir. Bu durumda her biri farklı ailelerde büyüyüp yetişen çocukların ailelerine ulaşma zorunluluğu doğar. İlk olarak

ailelerin kelime bilgisini artırmak gerekir. Bunun için de ciddi bir program kapsamında ailelere çeşitli seminer ve konferanslar verilmeli, ebeveynlerin nasıl bir dil kullanmaları gerektiği anlatılmalıdır.

Günümüzde çocukların televizyon ve bilgisayara ne kadar bağımlı oldukları kabul edilmesi gereken bir gerçektir. Bu durumda bu araçların çocuğa olumlu etki yaratacak şekilde kullanılmasını sağlamak gerekir. Televizyon ve bilgisayarlarda çocuğun dil gelişimine yararlı olacak, yeni kelimeler öğrenmesini kolaylaştıracak programlar hazırlanmalı, bu programların düzenli olarak çocuk tarafından takip edilmesi sağlanmalıdır.

Çocukların farklı alanlara ilgisi olabilir. Bu ilgiler beraberinde farklı kelimeler öğrenmeyi getirir. Çocuk ne kadar çok farklı alanlara ilgi duyarsa o oranda yeni kelimeler ve kavramlar öğrenecek, kelime hazinesini zenginleştirecektir. Bu nedenle anne ve babalar çocuğu farklı alanlara yönlendirmeli, onun ilgilerine kayıtsız kalmamalı hatta sürekli olarak teşvik etmelidir.

Ayrıca zenginleştirilmiş bir ortam her çocuk için kelime hazinesini zenginleştirme konusunda büyük şans olacaktır. Ebeveynler, bu konuda bilinçli olmalı evlerinde zengin bir kütüphane oluşturmaya özen göstermelidir. Televizyon programları içinden de çocuğun yaşına ve seviyesine uygun, dilin doğru kullanıldığı, yeni kelimeler ve kavramlar öğretildiği programlar seçilmeli, bunların izletilmesi sağlanmalıdır.

Kaynakça

- Adıgüzel, Muhammet S. (2004). *Türkçe Öğretim Yöntemleri*. Ankara: Yeryüzü Yay.
- Başer, F.A. (2004). Müziğin Okul Öncesi Dönemde Çocuk Gelişimine Katkısı. *Sakarya Eğitim Fakültesi Dergisi*. 8, 271- 284.
- Bilir, Ş. ve S. Bal. (1989). *Kütahya İl Merkezinde Anaokuluna Giden ve Gitmeyen 4-6 Yaşlar Arasındaki Çocukların Kullandıkları İfadelerin Sözdizimi Yönünden İncelenmesi*. Ya-Pa 6. Okulöncesi Eğitimi ve Yaygınlaştırılması Semineri Kitapçığı. İstanbul: Ya-Pa Yayınları.
- Binbaşıoğlu, C. (1990). *Gelişim Psikolojisi-Gelişim Süreçleri ve Eğitim İlkeleri*. Ankara: 5. Basım.
- Davaslıgil, Ü. (1985). *Farklı Sosyoekonomik ve Kültürel Çevreden Gelen Birinci Sınıf Çocuklarının Dil Gelişimde Okulun Etkisi*. İstanbul: Edebiyat Fakültesi Basımevi.

- Demir, N. ve Demir, F. (2010). *Türk Ninnileri*. Ankara: Sarkaç Yayınları.
- Erdoğan, S., Şimşek Bekir, H. ve Erdoğan Aras, S. (2005). Alt Sosyoekonomik Bölgelerde Ana Sınıfına Devam Eden 5-6 Yaş Grubundaki Çocukların Dil Gelişim Düzeylerine Bazı Faktörlerin Etkisinin İncelenmesi. *Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 14, 231-246.
- Erkan, P. (1990). *Sosyoekonomik ve eğitim düzeyleri farklı olan ailelerin 48-60 aylar arasındaki çocuklarının dil yapılarının incelenmesi*. (Yayınlanmamış Bilim Uzmanlığı Tezi). Hacettepe Üniversitesi. Ankara.
- Evans, M.D. R. (2014). Scholarly Culture and Academic Performance in 42 Nations. *Australian Social Monitor* 3(2):41-48.
- Evans, M. D. R., Jonathan Kelley, Joanna Sikora, and Donald J. Treiman. (2010). Family Scholarly Culture and Educational Success. *Research in Social Stratification and Mobility* 28: 171-97.
- Gardner, H. (1993). *Multiple Intelligences- The Theory in Practice*. Basic Books, New York, 6-207.
- Göğüş, B. (1983). Anadili Eğitim Programlarının Niteliği, *Türk Dili Dergisi Dil Öğretimi Özel Sayısı*, 379-380.
- Gözalan, E. ve Koçak, N. (2014). Oyun Temelli Dikkat Eğitim Programının 5-6 Yaş Çocukların Kelime Bilgi Düzeylerine Etkisinin İncelenmesi. *KMÜ Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi* 16 (Özel Sayı II), 115-121.
- Hart, B., & Risley, T. (1995). *Meaningful differences in the everyday experience of young American children*. Baltimore: Paul H. Brookes Publishing. (2004 printing).
- Karadağ, Ö. (2005). Kelime Hazinesi Çalışmaları Açısından Kelime Kavramı Üzerine Bir Değerlendirme. *Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 25(2), 293-307.
- Karagöz, B. ve İşcan, A. (2016). Kültürel Bellek Aktarımı Temelinde Ninnilerin Rolü: "Anneler Ninnileri Biliyor Mu?" *Erzincan Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 18(2), 1037- 1054.
- Karakuş, İ. (2000). *Türkçe Türk Dili ve Edebiyatı Öğretimi (Öğretmen El Kitabı)*. Ankara: Sistem Ofset Yayınları.

- Kavaklı, A. E. (2012). Yüz Yılın Pedagojik Yanlışı Karma Eğitim Sorgulanıyor. *Eğitime Bakış Eğitim Öğretim ve Bilim Araştırma Dergisi*, 22: 39.
- Keklik, S. (2009). *On Bir Yaşına Kadar Çocukta Dil Edinimi*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Kırkkılıç, A.(2012). Karma Eğitim ve Tek Cinsiyetli Eğitim Üzerine Değerlendirmeler. *Eğitime Bakış Eğitim Öğretim ve Bilim Araştırma Dergisi*, 22: 19-24.
- Kol, S. (2011). Erken Çocuklukta Bilişsel Gelişim ve Dil Gelişimi. *Sakarya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 21, 1- 21.
- Johnston, R.P. (1977). Social Class And Grammatical Development. A Comparison of The Speech of Five Years Olds From Middle And Working Class Backgrounds. *Language and Speech*, 20(4), 317–324.
- Maccoby, E.(2000). Gender and Relationships: A Developmental Account. *Childhood Social Development*. Massachusetts and Oxford, Blackwell Publishers, 204-205.
- Maldonado, N. S. (1992). *Making TV Environmentally Safe For Children*. Childhood Education.
- Mangır, M. ve Aktaş, Y. (1993). Çocuğun Gelişiminde Oyunun Önemi. *Yaşadıkça Eğitim Dergisi*. 26: 14-19.
- MEB (1985). *Türkçe Eğitimi ve Öğretimi Kılavuzu*, Ankara: MEB Yayınları.
- Okur, A. (2007). *Serbest Okuma Etkinliğinin Sözcük Hazinesi ve Kavram Gelişimine Etkisi*, Basılmamış Doktora Tezi, Marmara Üniversitesi, İstanbul.
- Öztürk, H. (1995). *Okulöncesi Eğitim Kurumlarına Giden ve Gitmeyen İlkokul Birinci Sınıf Öğrencilerinin Alıcı ve İfade Edici Dil Düzeyleri*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Saygılı, S. (2012). Karma Eğitimin Eleştirisi. *Eğitime Bakış Eğitim Öğretim ve Bilim Araştırma Dergisi*, 22: 28-29.
- Suskind, D. (2018). *Otuz Milyon Kelime: Çocuğunuzun Beynini Geliştirin*. Ankara: Buzdağı Yayınevi.
- TDK (2005). *Türkçe Sözlük* (10. Baskı). Ankara: Türk Dil Kurumu Yayını.

Temel, F. (2000). Erken Çocukluk Döneminde Dil Gelişimi: Sosyoekonomik Düzey ve Cinsiyet İlişkisi, *Gazi Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 20(2), 39-53.

Tezcan, M. (1997) . *Eğitim Sosyolojisi*, 11.Baskı, Bilim Yayınları, İstanbul.

Yazanoğlu, G. (2011). *İlköğretim Birinci Sınıf Öğrencilerinde Kelime Dağarcığı Gelişiminin İlkokuma Yazma Başarısı Ve Sosyoekonomik Düzey İle İlişkisi*, Bursa: Uludağ Üniversitesi, Yüksek Lisans Tezi.

Yavuzer, H. (2010). *Doğum Öncesinden Ergenlik Sonuna Çocuk Psikolojisi*. İstanbul: Remzi Kitabevi.